

Nr 83

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken; given Stockholms slott den 18 mars 1966.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i brottsbalken att tillfällig ersät-
tare skall kunna förordnas för ordförande i övervakningsnämnd. Förord-
nande skall meddelas av hovrätt.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken

Härigenom förordnas, att 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

37 kap.

1 §.

Övervakningsnämnds verksamhetsområde — — — av Konungen.
Övervakningsnämnd består av fem ledamöter, om ej Konungen förordnar att viss nämnd skall hava flera ledamöter. *Ersättare utses till det antal Konungen bestämmer.* Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall, så ock i ärenden av mindre vikt äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Övervakningsnämnd består av fem ledamöter, om ej Konungen förordnar att viss nämnd skall hava flera ledamöter. Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall, så ock i ärenden av mindre vikt äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Konungen äger — — — — — är stadgat.

2 §.

Konungen förordnar ordförande i övervakningsnämnd samt ersättare som vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe. Ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv; *ersättaren* skall vara lagfaren.

Konungen förordnar ordförande i övervakningsnämnd samt ersättare som vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe. *Vid förfall för både ordföranden och hans ersättare förordnas tillfällig ersättare av den hovrätt, inom vars domkrets nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde.* Ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv; *ersättare* skall vara lagfaren.

Övriga ledamöter och ersättare utses av länsstyrelsen i det län, inom vilket nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. De böra

Övriga ledamöter och ersättare för dem utses av länsstyrelsen i det län, inom vilket nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. De böra

(Nuvarande lydelse)

hava erfarenhet beträffande ungdomsvård eller arbetsförmedling eller eljest i allmänna värv.

Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses för fem år. Avgår ledamot eller ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid.

(Föreslagen lydelse)

hava erfarenhet beträffande ungdomsvård eller arbetsförmedling eller eljest i allmänna värv.

Ledamot och annan än tillfällig ersättare utses för fem år. Avgår ledamot eller *annan än tillfällig* ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid. *Tillfällig ersättare förordnas för högst sex månader.*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 4 mars 1966.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *ändring i brottsbalkens bestämmelser om ersättare för ledamot i övervakningsnämnd* och anför.

Kriminalvården i frihet handhas på det lokala planet av övervakningsnämnder. Ordföranden i sådan nämnd och dennes ersättare förordnas f. n. av Kungl. Maj:t medan övriga ledamöter och ersättare för dem utses av länsstyrelserna. Antalet ersättare bestäms av Kungl. Maj:t. Samtliga ledamöter och ersättare förordnas för en tid av fem år. I en inom justitiedepartementet i januari 1966 upprättad promemoria (Stencil Ju 1966: 2) har föreslagits att hovrätterna skall få utse tillfälliga ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Dessutom har föreslagits en mindre jämkning i bestämmelserna om antalet ersättare för ledamöter i övervakningsnämnd.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, hovrätten för Övre Norrland, kriminalvårdsstyrelsen, kriminalvårdsnämnden, övervakningsnämnden för Stockholms södra förorter samt övervakningsnämnderna i Jönköping, Vänersborg och Gävle.

Nuvarande ordning

37 kap. brottsbalken, som har rubriken »Om nämnderna», innehåller bestämmelser om olika organ för kriminalvården bl. a. de lokala övervakningsnämnderna. Dessa nämnder har, liksom den centrala kriminalvårdsnämnden, tillskapats i samband med brottsbalkens tillkomst. Övervakningsnämndernas främsta uppgift är att handha kriminalvården i frihet beträffande dem som dömts till skyddstillsyn eller som är villkorligt frigivna från fängelse eller efter dom på ungdomsfängelse eller internering vårdas utom anstalt.

Enligt 37 kap. 1 § brottsbalken skall övervakningsnämnds verksamhetsområde omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets efter vad Kungl. Maj:t bestämmer. Särskilda övervakningsnämnder kan dock tillsättas för handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering. Genom kungörelsen den 9 september 1964 (nr 580) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m. m. har antalet övervakningsnämnder bestämts till 47. I regel ligger övervakningsnämnds verksamhetsområde helt inom en hovrätts domkrets. Det finns emellertid två undantag, övervakningsnämnderna i Vänersborg och Gävle. Nämnden i Vänersborg har sitt verksamhetsområde förlagt under både Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige medan verksamhetsområdet för nämnden i Gävle faller under såväl Svea hovrätt som hovrätten för Nedre Norrland.

I 37 kap. 1 § brottsbalken föreskrivs vidare att Kungl. Maj:t äger förordna att övervakningsnämnd skall arbeta på avdelning. I kungörelsen om övervakningsnämndernas verksamhetsområden m. m. har föreskrivits att övervakningsnämnden i Stockholm skall arbeta på fem avdelningar samt övervakningsnämnden i Malmö på två, övervakningsnämnden i Göteborg på tre och övervakningsnämnden i Örebro på två avdelningar. Bestämmelserna om nämnds sammansättning, kompetens m. m. gäller i tillämpliga delar även för avdelning.

Antalet ledamöter i övervakningsnämnd skall i regel vara fem, men Kungl. Maj:t äger förordna att viss nämnd skall ha flera ledamöter. Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall och i ärenden av mindre vikt kan ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas för nämnden vid nästa sammanträde.

I 37 kap. 1 § brottsbalken föreskrivs vidare att ersättare för ledamöter i övervakningsnämnd skall utses till det antal Kungl. Maj:t bestämmer. Genom beslut den 19 mars 1965 har förordnats att antalet ersättare för andra ledamöter än ordföranden skall vara högst åtta.

Enligt 37 kap. 2 § brottsbalken skall ordföranden i övervakningsnämnd och ersättare som vid förfall för ordföranden tjänstgör i dennes ställe förordnas av Kungl. Maj:t. Vidare föreskrivs att ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv. Om ordförandens ersättare gäller att han skall vara lagfaren. Övriga ledamöter och ersättare utses av länsstyrelsen i det län, inom vilket nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde.

Ledamöterna i övervakningsnämnd utses enligt 37 kap. 2 § brottsbalken för fem år. Detsamma gäller beträffande ersättarna. Om ledamot eller ersättare avgår i förtid, utses ny ledamot eller ersättare för den del av femårsperioden som återstår.

Genom beslut den 2 oktober 1964 förordnade Kungl. Maj:t för åren 1965—1969 ordförande i övervakningsnämnderna och för avdelningarna av dessa nämnder. För varje ordförande förordnades samtidigt en ersättare. Det

sammanlagda antalet ordförande och ersättare, som utsågs genom beslutet, uppgick till 110. De flesta av dessa tillhörde den ordinarie domarpersonalen vid underrätterna.

Under år 1965 har flera övervakningsnämnder ansökt om förordnande av ytterligare en ersättare för ordföranden. Kungl. Maj:t har i anledning härav dubblerat ersättarförordnandet för ordföranden i 21 nämnder. Som skäl för att ytterligare ersättare behövdes har i 2/3 av fallen angetts att ordföranden och den tidigare förordnade ersättaren hade semesterledighet samtidigt. I ett par andra fall har behovet motiverats med att ersättaren beviljats tjänstledighet från sin domartjänst för annan tjänstgöring under viss bestämd tid ej överstigande ett år. Ansökningar om förordnande av ersättare har företrädesvis gjorts under senvåren och sommaren.

Departementspromemorian

I promemorian anförts att fråga har uppkommit att införa en möjlighet att utse tillfälliga ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Den närmaste anledningen härtill är det stora antal ansökningar om förordnande av ersättare för ordförande som kom in under sommaren 1965. I promemorian framhålls att det visserligen enligt gällande bestämmelser är möjligt för Kungl. Maj:t att generellt förordna flera ersättare för varje ordförande. Men även om denna möjlighet utnyttjas kommer tillfälliga ersättare att behövas. Sådant behov kan uppstå t. ex. när ordföranden och hans ersättare har semester under samma tid. En permanent ersättare, vars förordnande står kvar under lång tid, bör inte utses när behovet av ersättare är kortvarigt. Vidare bör ett förordnande som ersättare för en övervakningsnämndsordförande, som t. ex. är häradshövding, kunna förenas med ett förordnande att vikariera på dennes domartjänst. I promemorian förordas därför att ett system med tillfälliga ersättare införs.

Enligt promemorian bör tillfälliga ersättare kunna utses på ett smidigare sätt än genom förordnande av Kungl. Maj:t. I detta sammanhang framhålls att det i flertalet fall då det blir aktuellt med sådan ersättare är praktiskt att kunna kombinera ersättarförordnandet med vikariatsförordnande på domartjänst. I promemorian föreslås — sedan det framhållits att hovrätten disponerar över flertalet domarvikariat — att tillfällig ersättare bör få utses av den hovrätt, inom vars domkrets övervakningsnämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. Sådan ersättare bör enligt promemorian inte få utses för längre tid än sex månader.

I promemorian föreslås slutligen att bestämmelsen i 37 kap. 1 § brottsbalken om att ersättare utses till det antal Kungl. Maj:t bestämmer skall bytas ut mot en regel att ersättare utses till erforderligt antal. Enligt promemorian blir den praktiska konsekvensen härav att länsstyrelserna får bestämma antalet ersättare för de ledamöter de själva utser.

Remissyttrandena

Förslaget att brottsbalkens bestämmelser om övervakningsnämnd skall ändras så att tillfälliga ersättare kan utses för nämndens ordförande har tillstyrkts av samtliga remissinstanser. I flera yttranden anförs exempel på situationer där behov av tillfällig ersättare har uppkommit eller kan väntas uppkomma.

Den enda fråga som har föranlett diskussion under remissbehandlingen är vem som bör utse tillfällig ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Alla remissinstanser utom en har tillstyrkt förslaget i promemorian att denna befogenhet tilläggs hovrätten.

Hovrätten för Övre Norrland anser det uteslutet att annan myndighet än den hovrätt, inom vars domkrets övervakningsnämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde, skall få förordna tillfällig ersättare. Hovrätterna har den personkännedom som behövs. Hovrätten för Övre Norrland anser det dock tveksamt om ersättarförordnande i så många fall som man tydligen har utgått från i departementspromemorian kan kombineras med vikariatsförordnande på domartjänst. Semestervikariaten för häradshövdingarna blir ofta uppdelade på flera befattningshavare, vilka tjänstgör som domhavande under kort tid. Detta går enligt hovrättens mening inte att förena med kravet på att ersättare för ordföranden tjänstgör så kontinuerligt som möjligt i nämnden. Hovrätten påpekar vidare att tingsnotarier ofta tjänstgör för kortare tider som häradshövdingevikarier med begränsad behörighet. Enligt hovrättens uppfattning bör sådan befattningshavare knappast komma i fråga som ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Även *hovrätten för Nedre Norrland* framhåller vikten av kontinuitet i övervakningsnämndens verksamhet. Ordförandegöromålen bör inte delas upp på för många händer.

Kriminalvårdsnämnden ifrågasätter om inte förordnanden som tillfällig ersättare för ordförande i övervakningsnämnd lämpligen borde meddelas av kriminalvårdsstyrelsen. Nämnden vill dock inte motsätta sig att denna befogenhet anförtros åt hovrätterna.

Övervakningsnämnden i Jönköping har avstyrkt förslaget om att hovrätterna inkopplas på ersättareförordnanden och i stället föreslagit att förordnanden av tillfälliga ersättare skall meddelas av kriminalvårdsstyrelsen. Kriminalvårdsstyrelsen har det centrala ansvaret för kriminalvården i frihet och äger överblick över nämnderna och deras verksamhet. I yttrandet erinras om att det är till kriminalvårdsstyrelsen som övervakningsnämnderna lämnar sina årsberättelser.

Departementschefen

Enligt gällande bestämmelser kan efter behov förordnas en eller flera ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Ersättare skall i likhet med ordföranden förordnas för fem år. Det är alltså inte möjligt att vid sam-

tidigt förfall för ordföranden och hans ersättare — t. ex. på grund av sammanträffande semesterledigheter — utse tillfällig ersättare för kort tid.

I den nu remissbehandlade departementspromemorian har föreslagits en ändring av bestämmelserna så att ett tillfälligt behov av ersättare vilket inte sträcker sig över längre tid än sex månader skall kunna täckas genom ett kortvarigt förordnande. Enligt förslaget skall tillfällig ersättare för ordförande i övervakningsnämnd utses av vederbörande hovrätt.

Samtliga remissinstanser har vitsordat behovet av en möjlighet att utse tillfälliga ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. Även jag ansluter mig till förslaget härom. Praktiska skäl talar för att hovrätterna får utse tillfällig ersättare. Hovrätterna torde ha den för ändamålet erforderliga personkännedom, och i många fall kommer det sannolikt att finnas behov av att förena ett domarvikariat, som hovrätten disponerar över, med förordnande att vara tillfällig ersättare för ordförande i övervakningsnämnd. I likhet med de flesta remissinstanserna anser jag därför att förordnande av tillfälliga ersättare bör utfärdas av hovrätt.

Med anledning av påpekanden i ett par remissyttranden vill jag understryka att man i den mån det är möjligt bör undvika täta byten av ersättare på ordförandeposten i en övervakningsnämnd. Tingsnotarie bör i regel inte komma i fråga för förordnande som ersättare för ordförande.

Om vi får ett system med tillfälliga ersättare som utses av hovrätt blir det inte möjligt att behålla stadgandet i 37 kap. 1 § brottsbalken att Kungl. Maj:t skall bestämma antalet ersättare för ledamot i övervakningsnämnd. Någon maximeringsbestämmelse i fråga om antalet ersättare torde över huvud taget inte behövas. Andra punkten i paragrafens andra stycke kan därför utgå.

De nya bestämmelserna bör träda i kraft dagen efter den då de utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Hans Rune Persson

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har uteslutits här.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 16 mars 1966.

Närvarande:

f. d. justitierådet	LIND,
justitierådet	Y. SÖDERLUND,
regeringsrådet	ÅBJÖRNSSON,
justitierådet	BRUNNBERG.

Enligt lagrådet den 15 mars 1966 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 4 mars 1966, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsfiskalen Karin Ringberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 18 mars 1966.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 16 mars 1966 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 4 mars 1966 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 37 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken*.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att anta förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans Rune Person